

מה המתנה בקללה?

דברים לשולחן שבת משיעורו השבועי של הרב שניאור אשכנזי

ב"ה, גיליון מס' 49 | פרשת ראה | כ"ג אב תשפ"ו

כיצד מתמודדים?

אך משה רבינו אינו מסתפק בכך שנדע את הדברים כידיעה; הוא מבקש שנביט ונתבונן בהם - "ראה": "ראה" דווקא, שצריכה להיות הראייה וההסתכלות במהותה של הקללה - שאמתית כוונתה לסייע לקדושה".

ההסתכלות הזו איננה עניין רוחני מופשט, אלא יש לה תוצאה מעשית מיידית על עוצמת ואופי המאבק: אדם הרואה בפיתוי אויב שבא להפילו, נלחם מתוך פחד, וכל נפילה קטנה נחוות אצלו כתבוסה.

לעומת זאת, אדם הרואה בפיתוי כמה שהועמדה לו כדי להעלותו, מתמודד מתוך ביטחון. אותו קושי בדיוק ושתי חוויות שונות לחלוטין. משה מסיר את המסך מעל היריב ומגלה שמטרתו האמיתית היא להגביה ולרומם אותנו.

מאיפה מתחילים?

המאבק לשליטה עצמית הוא מתיש ומעיף ואינו יכול להתנהל כל היום. השליטה העצמית היא שריר, שמאבד את כוחו ממאבק למאבק. לכן הדרך הנכונה היא להתמקד בצעד אחד או אפילו בחצי צעד בחדש אלול. כי הציפייה מאיתנו איננה להפוך את המהות, אלא לזוז מהמקום.

ויש לכך משל נפלא: מלך המדינה נהג לבקר אצל האזרחים לתקופות קצרות ולרחרח אחרי מצב הרוח בשטח. פעם קיבלו בני זוג מכתב רשמי מלשכת המלך כי הוא בא לבקרם בעוד חודש ימים. הם הביטו סביבם ונחרדו: הבקתה מטה ליפול, הקירות היו טחובים ומעופשים, והשולחן והכיסאות חרקו. איך יכניסו את המלך לעליבות שכזו?

הם שקלו לברוח מהמדינה, הם חשבו למשכן את כל מה שיש להם כדי לקנות בית, אבל בעל הבית התעשת ואמר: "תראי, המלך העניק לנו התראה של חודש ימים. הוא אינו מצפה שניקח משכנתא ונבנה בית חדש, כי לשם כך עלינו להשיג תלושי משכורת גבוהים הרבה יותר כמה חודשים מראש. הוא גם אינו מצפה שנחולל שיפוצים משמעותיים בבקתה, כי לשם כך נדרש יותר מחודש. הבה נקנה שולחן וכיסאות חדשים לכבוד המלך. זה שינוי בר ביצוע בתקופת הזמן הקצרה הזו..." והנמשל מובן.

פרשת השבוע נפתחת בדברי משה אל בני ישראל: "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה". האלשיך הקדוש נעצר על מילה אחת ושואל: "מהו לשון 'נותן', ואין לשון מתנה צודקת כאן ועל הקללה, שהרי כל הנותן בעין יפה נותן?".

בלשון התורה "נתינה" איננה מילה ניטרלית. יש כלל בהלכה: "כל הנותן - בעין יפה הוא נותן". כלומר, אדם הנותן מתנה, הוא נותן אותה מתוך נחת רוח ורוחב יד. ולכן אם יש ספק בדבריו למה נתכוון כשנתן את המתנה, בית הדין יפרש את דבריו כהיקף הגדול ביותר האפשרי. למשל: מי שאמר לחברו "נתתי לך קרקע" - נכללים במתנתו גם החפצים שעליה.

ואם כן, שואל האלשיך, כיצד ייתכן שהתורה משתמשת בפועל של רוחב לב ביחס לקללה? אפשר היה לומר הנחתי, שמתי או הצגתי לפניכם. הבחירה במילה "נותן" מלמדת שהקב"ה מעניק את הדבר הזה מתוך רצון טוב. וכי הרע הוא מתנה?

הבחירה חופשית

מבאר הרבי: המתנה איננה הקללה. המתנה היא עצם הבחירה של האדם. אילו הרע לא היה קיים כלל, הטוב שלנו לא היה שלנו - הוא היה נתון מראש, ואדם היה מקבל שכר בחינם. הרע נברא כדי שהטוב יהיה הישג ולא נתון. ומשום כך, עצם קיומו של הפיתוי הוא מעשה של טוב.

בלשון הרבי: "מכיוון שהבחירה היא מעיקרי מעלת עבודת האדם, ולכל העניינים והמדרגות צריך להגיע על ידי עבודתו דווקא, לכן ישנה מציאות הרע לעומת כל הבחינות שבקדושה... ולפי שזה מצד טובו יתברך (ששכר העבודה לא יבוא בחינם) נאמר הלשון 'נותן' - בעין יפה".

"בעין יפה" נאמר לא על הקללה אלא על הכוונה שמאחוריה. מי שמעניק לחברו הזדמנות לעמוד במבחן ולזכות בכוחות עצמו - נותן לו יותר ממי שמעניק לו את התוצאה מוכנה. וזו מתנה שאין גדולה ממנה, שכן היא הופכת את האדם משותף פסיבי לבעל הבית על חייו.

שאלות לדיון משפחתי

שאלות לילדים:

1. מה עדיף? לנצח במשחק קל או במשחק קשה?
2. על מה גאים יותר - על מתנה או על משהו שהרווחתם?
3. אפשר להיות גיבור בלי שיהיה משהו קשה מולכם?
4. מתי ויתרתם על משהו שרציתם מאוד?
5. אם היה כפתור שמוריד את כל הקשיים - הייתם לוחצים?
6. איזה דבר קטן אחד תרצו לשנות עד ראש השנה?

שאלות לבוגרים:

1. האם דבר שהושג בקושי שווה יותר מדבר שקיבלנו במתנה?
2. אפשר להעריך אדם שמעולם לא נבחן?
3. מתי הבנת המניע של דבר החלישה אצלכם את כוחו?
4. האם נפילה יכולה להעלות אדם למקום גבוה משהיה בו קודם?
5. החלטה גדולה או צעד קטן - מה החזיק אצלכם מעמד?
6. איך יודעים שההחלטה היא באמת שלנו?

סיפור לשבת

אמת והחושך יידחה".

בשעתו, נשמעו הדברים כמו תפילה. איזה נר ואיזה אמת? מי יכול לעמוד מול הליגה הערבית העשירה שכל העולם תלוי בנפט שלה?! להביס את הגוש הקומוניסטי ששלט בחצי עולם?! להאיר את מדינות אפריקה הפרימיטיביות?! אבל 42 שנה חלפו וכיבי עצמו נוכח באמיתיות הנבואה.

הגוש הקומוניסטי התפורר והפך לאבק, רוב ראשי הליגה הערבית דאו נתלו או גורשו, חלקים מהמפרץ הפרסי חתמו את "הסכמי אברהם" עם ישראל, ומדינות גדולות באפריקה הסדירו את היחסים עם ישראל. שכן במאבק של האמת מול הכוח - העתיד נמצא עם האמת.

זאת עבודת "ובחרת בחיים": להזכיר לעצמנו שוב ושוב את האמת. זאת מלחמה של הכוח מול המוח ושל השקר מול האמת.

ליל שמחת תורה תשמ"ה (1984), קהל אלפים גדש את בנין 770 בניו יורק בחגיגת ההקפות עם הרבי. לבית הכנסת נכנסה המשלחת הדיפלומטית של ישראל לאו"ם ובראשה דיפלומט צעיר שרק החל את דרכו הציבורית: בנימין נתניהו, שגריר ישראל באו"ם.

כיבי עלה על הבימה לשיחה עם הרבי שנמשכה 45 דקות. אלו היו ימים קשים: הצבא שקע בבוץ הלכנוני במלחמת לבנון הראשונה, הפלשתינים הכפישו את ישראל מעל כל בימה ציבורית וכל הצעת גינוי שעלתה באו"ם נגד ישראל, זכתה לרוב אוטומטי מצד הליגה הערבית, מדינות הגוש הקומוניסטי וארצות יבשת אפריקה. ישראל נחשבה לשטן, הרוח הרעה שאשמה בכל פגעי העולם.

הרבי אמר לכיבי כך: "אתה הולך אל בית השקר הנצחי, אל מקום החושך והאפלה, אבל זכור: נר אחד של אמת דוחה את החושך העבה ביותר. הדלק נר של